

Eduskunnan lakivaliokunta

Asianajajaliiton lausuma koskien valtioneuvoston kirjelmää eduskunnalle komission ehdotuksesta neuvoston päätökseksi Euroopan Unionin liittymisestä yleissopimukseen ulkomaisten tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa

Suomen Asianajajaliitolle (myöhemmin "Asianajajaliitto") on varattu mahdollisuus lausua valtioneuvoston kirjelmästä eduskunnalle komission ehdotuksesta neuvoston päätökseksi Euroopan Unionin liittymisestä yleissopimukseen ulkomaisten tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa ("Yleissopimus").

Asianajajaliitto lausuu kirjelmästä seuraavasti.

Taustaa

Komission ehdotus on linjassa komission viime vuosina vahvasti ajamien tuomioistuinmenettelyjä suosivien kantojen kanssa. Komission toiminta on osaltaan perustunut muun muassa välimiesmenettelyjä kohtaan esitettyyn kritiikkiin.

Nyt lausuttavana olevan ehdotuksen tavoite on mahdollistaa Euroopan Unionin ulkopuolisissa maissa (ehdotuksessa on nostettu esiin muun muassa USA, Japani ja Kiina, vaikkakaan yksikään näistä valtioista ei ole vielä ko. Yleissopimuksen jäsen) annettujen tuomioistuinratkaisujen täytäntöönpano ja tunnustettavuus Euroopan Unionin alueella ja Suomessa. Käytännössä kyse on merkittävästä uudistuksesta, sillä tällä hetkellä tällaisia tuomioita ei ole mahdollista saada täytäntöön EU-alueella. Ehdotuksen tavoitteet ovat kunnianhimoiset ja niiden saavuttamiseen liittyy merkittäviä epävarmuuksia ja kysymysmerkkejä.

Nykytilasta

Tällä hetkellä suurimmalle osalle suomalaisyrityksistä on selvää, että EU-alueen ulkopuolella annettua tuomiota ei ole mahdollista saada täytäntöön EU-alueella ja päinvastoin. Tästä ja muista syistä (ml. prosessien kesto, valitusmahdollisuuden puuttuminen, vieras oikeuskulttuuri) yritykset sisällyttävät välityslausekkeen kansainvälisiin sopimuksiin. Kansainvälisten välitystuomioiden täytäntöönpano ja tunnustaminen on mahdollista New Yorkin yleissopimuksen nojalla 168 valtiossa ja oikeuskäytäntöä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta on runsaasti.

Edellä mainituista syistä on erittäin harvinaista, että suomalaisilta asianajajilta tiedustellaan sitä, miten EU-alueen ulkopuolella annettu tuomioistuintuomio voidaan saattaa täytäntöön. Käytännössä mahdollisuutta tällaisen tuomion täytäntöönpanoon tai tunnustamiseen ei kuitenkaan ole.

Yksityisten kansalaisten osalta tilannetta ei ole aiemmin tarvinnut arvioida, koska mahdollisuutta tällaisten tuomioiden täytäntöönpanoon ja tunnustamiseen ei ole ollut. Tällöin ei ole myöskään ollut riskiä siitä, että EU-alueen ulkopuolisessa valtiossa annettua tuomiota pyritään saattamaan täytäntöön EU-alueella.

Merkittävä muutos ja siihen liittyvät epävarmuudet

Jos EU liittyisi Yleissopimukseen ja sen myötä tunnustamis- ja täytäntöönpanokysymykset tulisivat mahdollisiksi EU-alueen ulkopuolelta tulevien tuomioiden osalta, niin kyse olisi sellaisesta mahdollisuudesta, jota ei ole aiemmin ollut. Tältä osin epäselvyyksiä liittyy muun muassa seuraaviin seikkoihin:

- Kuinka paljon tulee syntymään ongelmatilanteita, joissa Suomen kansalainen tai suomalainen yhtiö haastetaan vastaajaksi oikeudenkäyntiin maassa, jonka oikeuskulttuuri on hyvin erilainen ja jossa oikeudenkäyntiin osallistuminen tulee vaatimaan merkittäviä resursseja? On selvää, että osaa tällaisten oikeudenkäyntien seurauksena annettujen tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa tullaan vastustamaan myös Suomessa. Tällaisella oikeudenkäynnillä ja siihen liittyvillä liitännäisoikeudenkäynneillä voi olla merkittävä kustannusvaikutus henkilölle tai yhtiölle, joka joutuu oikeudenkäyntiin osalliseksi.
- Miten Yleissopimus tulee vaikuttamaan prosessuaalisista oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan tietämättömämpien kansalaisten oikeuksiin ja velvollisuuksiin? Yritykset voivat puolustautua tällaisia tuomioita vastaan, mutta yksittäisen kansalaisen osalta tuomion täytäntöönpanon vastustamiseen tarvittavat resurssit voivat olla merkittävät.
- Miten tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeva oikeuskäytäntö tulee kehittymään tilanteessa, jossa oikeuskulttuurit voivat olla merkittävästi toisistaan poikkeavia? Välimiesmenettelyä koskevien käytäntöjen perusteella on selvää, että oikeuskäytännön kehittymiseen tulee menemään vuosikymmeniä ja oikeuskäytäntö ei tule olemaan kansainvälisesti yhtenäistä.
- Missä määrin vastavuoroisuus tulee toteutumaan? Eli millaisia takuita EU tulee vaatimaan, että vastavuoroisuus toteutuu myös kolmansissa valtioissa.

Eduista ja haitoista

Ottaen huomioon, että Yleissopimus ei sovellu EU-maiden välillä, eikä Luganon sopimuksen jäsenvaltioiden välillä, ei Yleissopimuksella ole merkitystä suhteessa näihin maihin.

Yritysten näkökulmasta on myös hyvin epätodennäköistä, että Yleissopimuksella on vaikutuksia, koska yritykset sopivat välityslausekkeista muun muassa nopeus ja yhdenvertaisuus syistä. Yritysten tilanteessa Yleissopimuksella voidaan katsoa olevan merkitystä vasta pidemmän ajan jälkeen oikeuskäytännön vakiinnuttua ja todennäköisesti silloinkin vain oikeuksistaan tietämättömien pk-yritysten osalta tai yksittäisten sopimusten osalta, joiden osalta ei ole noudatettu yritysten sisäistä suositusta välityslausekkeiden käytöstä. Yritykset voivat tarvittaessa myös puolustautua epäasiallisia tuomioita kohtaan.

Yksittäisten kansalaisten osalta tuomioiden täytäntöönpanoon ja tunnustamiseen EU-alueen ulkopuolella tulee liittymään Yleissopimuksenkin nojalla merkittäviä kuluja ja epävarmuuksia. Näin ollen ei ole selvää, että ehdotuksessa esitetyt edut tulevat toteutumaan sellaisenaan, eikä ainakaan nopealla aikavälillä.

Joka tapauksessa on selvää, että täytäntöönpanoa ja tunnustamista koskevan oikeuskäytännön kehittymiseen tulee kulumaan vuosia ja tämä tulee vaatimaan myös paljon työtä ensimmäisten kyseessä olevaa asiaa käsittelevien asiainmiesten sekä tuomioistuinten osalta. Ottaen huomioon, että tunnustettavaksi tai täytäntöön pantavaksi voi tulla tuomio mistä tahansa Yleissopimuksen osapuolena olevasta valtiosta, tuomioilta ei voi odottaa mitään määrämutoisuutta ja tuomioiden kääntämiseen tai oikeaksi toteamiseen tulee myös liittymään merkittävästi käytännön kysymyksiä, jotka tulevat kuormittamaan myös oikeuslaitosta.

Mahdolliset edut tulevat toteutumaan vasta yli ajan tilanteessa, jossa ensinnäkin tietoisuus tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta on lisääntynyt ja kansainvälinen käytäntö vakiintunut. Tällaisen käytännön vakiintuminen tulee kuitenkin viemään vuosikymmeniä edellyttäen, että Yleissopimukseen liittyy ylipäättään riittävä määrä valtioita.

Helsingissä 22. päivänä syyskuuta 2021

SUOMEN ASIANAJAJALIITTO

Niko Jakobsson
Suomen Asianajajaliiton pääsihteeri

Laati: asianajaja Anna-Maria Tamminen